

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
60/2018	Kommunestyret	PS	01.10.2018

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Trine Pettersen Grønbech	FE - 601	18/1232

STRATEGI FOR KOMMUNALE ANSKAFFINGAR TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET OG SVART ØKONOMI

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Kommunestyret ber rådmannen utarbeide framlegg til strategi for anskaffingar med bakgrunn i rammene som er uttrykt i saka her.

Kommunestyret - Sak 60/2018

KOM - Behandling:

Tilleggsframlegg frå Kjartan Haugsnes, SV:

Kommunestyret ber kontrollutvalet om at det i løpet av 2019 vert gjort ein kontroll av tilhøva for dei tilsette som utfører arbeid på ny Dale barne og ungdomsskule.

Ein slik kontroll kan innehalde ma:

- Arbeidskontraktar (også av underleverandørar)
- Oversikt underleverandørar
- Bruk av lærlingar
- HMT
- SHA - plan

Lista er ikkje uttømmmande.

Ein slik revisjon/kontroll vert løyst innan kontrollutvalet sitt budsjett.

Røysting:

Rådmannen sitt framlegg til vedtak vart samrøystes vedteke.

Framlegget frå Kjartan Haugsnes vart vedteke med 14 røyster (SV, H, FRP, MDG, Line Eide Vik og Jarle Audestad, SP, Heidi Rongved, Magne Hestad, Anders Risnes, Brita H. Lunde, Jan Hansen og Bjørn Øyvind Krogsrud, AP)

KOM - Vedtak:

Kommunestyret ber rådmannen utarbeide framlegg til strategi for anskaffingar med bakgrunn i rammene som er uttrykt i saka her.

Kommunestyret ber kontrollutvalet om at det i løpet av 2019 vert gjort ein kontroll av tilhøva for dei tilsette som utfører arbeid på ny Dale barne og ungdomsskule.

Ein slik kontroll kan innehalde ma:

- Arbeidskontraktar (også av underleverandørar)
- Oversikt underleverandørar
- Bruk av lærlingar
- HMT
- SHA - plan

Lista er ikkje uttømmende.

Ein slik revisjon/kontroll vert løyst innan kontrollutvalet sitt budsjett.

Saksopplysningar:

Samandrag/konklusjon (kort om saka)

Kommunestyrets vedtak i K- sak:

I samband med bygging av ny barne- og ungdomsskule på Dale og ny barneskule på Vaksdal vil kommunestyret be om eige sak på korleis kommunen skal unngå arbeidslivskriminalitet i høve desse to store byggeprosjekta.

Saka er såleis knytt til byggeprosjekt. På bakgrunn av spørsmål som er stilt i formannskapet 03.09.2018 vert også anskaffingar av andre område enn bygg- og anlegg omtala.

Forskrift om løns- og arbeidsvilkår i offentlege kontraktar inneheld minimumskrav til offentlege oppdragsgjevarar som skal anskaffe tenester eller bygge- og anleggsarbeid.

Forskriften gjeld for Kommunale, fylkeskommunale eller offentligrettslege verksemdar når anskaffinga er over 2 millionar ekskl. mva.

Lova inneheld minimumskrav og kommunane kan vedta strengare krav til leverandørar enn det som er heimla i lova.

Saka presenterer ytterlegare tiltak for å stille krav til leverandørar ved offentlege anskaffingar:

1. Samarbeid mot svart økonomi er eit samarbeid mellom KS, NHO, Skatteetaten, Unio, YS og LO. Dette samarbeidet har uttrykt 10 strategiar for å motvirke økonomisk kriminalitet
2. «Oslo- modellen» inneheld på nokre område forsterka krav til leverandørar. Denne er lagt til grunn av ein del kommunar.

DIFI tilrår kommunane å utarbeide ein anskaffingsstrategi som uttrykkjar overordna prinsipp og mål for kommunale anskaffingar. Utfordringa for kommunen vil vere kontroll som både er kompetansekravjande og kostbart. Rådmannen rår til at kommunen utarbeidar ein strategi for offentlege anskaffingar.

Bakgrunn for saka

Kommunen anskaffar årleg eit stort tal varer og tenester og offentlege anskaffingar er ein viktig del av den kommunale verksemda. Avtalene som kommunen inngår er viktige både for verksemda, brukarane og leverandørane. Med dette følgjar eit ansvar for å opptre som ein profesjonell innkjøpar og syte for at mest mogeleg av kommunale midlar vert nytta effektivt og målretta.

Samfunnsansvarlege anskaffingar skal bidra til å sikre godt omdømme og tillit til offentlig anskaffingsverksemd. Anskaffingane kan nyttast strategisk til å redusere miljøbelastninga, påverke

arbeidsforhold, respekt for grunnleggande menneskerettar og sikre like konkurransevilkår og framtidig konkurransekraft for næringslivet.

Diverre har erfaring vist at det er naudsynt for kommunar å ta strategiske grep også for å sikre at useriøse aktørar får tilgang til kontraktar i risikoanskaffingar. Tradisjonelt har det vore fokus på bygg, reinhald, bilvask m.v., men det visar seg at risikoanskaffingar finnast i heile den kommunale portefølja.

Formelt grunnlag

Lov om offentlege anskaffingar
Forskrift om løns og arbeidsvilkår i offentlege kontraktar
Forskrift om informasjons- og påseplikt og innsynsett
Regjeringa sin strategi mot arbeidslivskriminalitet (2017 -)
Innkjøpsreglement for Vaksdal kommune

Vurdering og konsekvensar

Forskrift om løns- og arbeidsvilkår i offentlege kontraktar inneheld minimumskrav til offentlege oppdragsgjevarar som skal anskaffe tenester eller bygge- og anleggsarbeid.
Forskriften gjeld for Kommunale, fylkeskommunale eller offentligrettslege verksemder når anskaffinga er over 2 millioner ekskl. mva.

Regelverket krevjar at offentlege oppdragsgivar skal:

I kunngjeringa eller konkurransegrunnlaget:

- Opplyse om at kontrakten vil innehalde krav om løns- og arbeidsvilkår, dokumentasjon og sanksjoner i samsvar med forskrifta.

I kontrakten:

- Stille krav om at tilsette som direkte medverkar til å oppfylle kontrakten har lønns- og arbeidsvilkår i samsvar med gjeldande allmenngjeringsforskrift og/eller landsomfattande tariffavtale for vedkommande bransje.
- Stille krav om at leverandøren og underleverandørar på førespurnad dokumenterer at krava blir oppfylt.
- Bestemme sanksjoner som er eigna til å påverke leverandøren og underleverandørar til å oppfylle vilkåra.

Under oppfølging av kontrakten:

- for kontraktar innan bransjar underlagt en [allmenngjeringsforskrift](#) skal det etablerast skriftlege systema og rutinar
- gjennomføre nødvendig kontroll av om krava til lønns- og arbeidsvilkår vert holdt. Graden av kontroll kan tilpassast behovet i vedkommande bransje, geografisk område mv.
- overhalde lovbestemt teieplikt og verne om personopplysninger og annen sensitiv informasjon
- dokumentere prosessen i henhold til gjeldande regelverk, under dette forvaltningslova og arkivlova

Det er Arbeidstilsynet som har ansvaret for tilsyn med offentlege oppdragsgivar si etterleving av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlege kontraktar.

Anna regelverk som gjeld:

I tillegg til forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlege kontraktar er det også anna relevant regelverk som kan komme til anvendelse. Dette er blant anna avgrensing i talet på ledd i leverandørkjeda, allmenngjeringslovverket, krav om bruk av lærlingar, utsendingsforskrifta, byggherreforskrifta og forskrift om informasjons- og påseplikt og innsynsrett.

Fleire kommunar vedteke seriøsitetskrav som går lengre enn det som følgjer av lova:

Mange kommunar har vedtatt «Samarbeid mot svart økonomi» sine 10 strategiar for å motvirke økonomisk kriminalitet.

«Samarbeid mot svart økonomi» er eit samarbeid mellom KS, NHO, Skatteetaten, Unio, YS og LO. Dei 10 strategiane er:

1. Ta eit klårt standpunkt; me skal ikkje ha økonomisk kriminalitet eller arbeidslivskriminalitet i våre anskaffingar
2. Gjer ei risikovurdering i kvart tilfelle og rett innsatsen der risikoen er størst
3. Gå konkret til verks og fastsetje kva me ser etter: «For å sikre oss mot arbeidslivskriminalitet og svart økonomi må vi ha leverandører og underleverandører der:
 - a. Lønns- og arbeidsforhold er i orden,
 - b. Registrering, oppgavelevering og betaling av skatter og avgifter er i orden
 - c. Tilstrekkelig fagkunnskap er på plass
 - d. Det er lett og oversiktlig å vite hvem vi handler med, hvem som jobber for oss, og hvem vi betaler til»
4. Avgrense talet ledd i kontraktskjeden
5. Sette krav til fagkunnskap
6. Vite kven som arbeidar for oss
7. Vite kven me betalar til
8. Kreve innsyn i relevante skatteopplysningar
9. Gjennomføre kontrollar
10. Bruke dei gode verktøya som finnast:
 - a. Seriøsitetsføresegn
 - b. Standard kontraktsvilkår
 - c. Difi sin rettleiar om beste praksis

Oslo kommune har vedtatt seriøsitetskrav som går lengre enn dette. I den Oslo- modellen vert det for bygg- og anleggsgfag/reinhald stilt krav om:

1. Bruk av fast tilsette
2. Krav om tariff-løn mellom oppdrag
3. Krav om faglærte håndverkarar: Minimum 50% av arbeidde timar innanfor bygg- og anleggsgfaga skal utførast av fagarbeidarar eller personar med dokumentert fagutdanning. Det skal vere fagarbeidarar i alle relevante fag
4. Minimumskrav på 10% lærlingar på områder med behov for lærlingar. Innslagspunktet for lærlingekravet vil vere på 1,1 million, mao statleg terskelverdi mot kommunal terskelverdi som er på 1,75 millionar, samt 3 månaders varigheit
5. Krav om kun eitt ledd underleverandør i vertikal kjede
6. Føresegn om internkontroll, tryggleik, helse- og arbeidsmiljø har språkkrav som seier at nøkkelpersoner i prosjektet skal forstå og gjere seg godt forstått på norsk
7. Krav om HMS-kort frå første dag og system for elektronisk mannskapsoppfølging/HMSREG
8. Rett til innsyn i alle tilhøve hjå leverandør som er viktig for oppfyljing av kontrakten

Oslo- modellen stillar dessutan følgjande krav til kommunen sine anskaffingskontraktar uavhengig av bransje og verdi på kontrakten:

- Tilsette skal ha løns- og arbeidsforhold i tråd med allmenngjort eller landsdekkande tariffavtale. Der det ikkje er allmenngjort eller landsdekkande tariff skal det sjåast til lokale tariffavtalar for liknande områder. Løn- og arbeidsvilkår må ikkje vere dårlegare enn desse.
- Krav om at all løn m.m. skal betalast til den einskilte sin konto i bank
- Forbod mot kontant betaling

Kva gjer Vaksdal kommune?

For samanhengens skyld må det nemnast at storparten av dei kommunale innkjøpa går gjennom Bergensavtalen. Men dei store byggeprosjekta er ikkje omfatta av denne.

Kommunen gjer no også bruk av elektronisk anskaffingssystem for heile anbudsprosessen for alle anskaffingar som kommunen gjer sjølv. Dette tek i vare og sikrar dokumentasjon på alle trinn i prosessen og kvalitetssikrar på den måten at lovkrav blir fulgt. Me gjer nytte av programmet Mercell, eit program som DIFI (Direktoratet for Forvaltning og Ikt) tilrår.

For dei store byggeprosjekta har Vaksdal kommune så langt nytta DIFI sin rettleiar for offentlege anskaffingar og følgt dei krava som ligg i regelverket. Me gjer nytte av tilrådde seriøsitetskrav i bygg- og anleggskontraktar, tillegg til Norsk Standard. Me følgjar dessutan seriøsitetskrava, og tilrådingar for å motvirke økonomisk kriminalitet som er utarbeidd av «samarbeid mot svart økonomi.» Kommunen har også hatt ein gjennomgang i samsvar med sjekklister utarbeidd av Transparency International.

Eigen strategi for offentlege anskaffingar:

DIFI tilrår kommunane å utarbeide ein eigen strategi for offentlege anskaffingar. Gjennom ein eigen strategi kan kommunen ta eit aktivt leiarskap over anskaffingane. Anskaffingar utgjer ein monaleg del av den kommunale verksemda og står for ein stor del av dei totale kostnadane til kommunane. Dei vert såleis eit viktig reiskap for å utøve både samfunnsansvar og samfunnsstyring. Ei politisk vedteke strategi for offentlege anskaffingar vil gje rammar for øvrige reglement og internkontrollsystem som kommunen utarbeidar.

Utfordringa for kommunen vil vere kontroll. For anskaffingar som kommunen gjer sjølv vil det vere det elektroniske anskaffingssystemet som i hovudsak utgjer internkontrollen og sikrar oversikt. Gjennom dette systemet kan ein få oversikt og innsyn i leverandøren sin stadfesting på at alle krav er oppfylt. Men kontroll utover det vert vanskeleg for kommunen å gjere. Kommunen har ikkje kompetanse til dette, og det er ikkje løyvde midlar til innkjøp av slik kontroll.

For Dale Barne- og ungdomsskule er oppfølging av kontraktsvilkår ein del av avtalen. Det vil vere ein viktig kontraktsklausul også for andre byggjeprojekt.

Rette nivå på kontrollaktivitetane kan likevel diskuterast i ein eventuell strategi der målet må vere å finne rette ressursbruk opp mot føremålet med kontrollen.

For alt som vert anskaffa gjennom Bergensavtalen vil kontroll vere omfatta av Bergensavtalen.

Rådmannen rår til at kommunen utarbeidar ein anskaffingsstrategi i samsvar med rammane i saka her. Det vil i det arbeidet vere gunstig å hente erfaringar frå kommunar som har innført Oslo-modellen. Særleg vil det vere viktig å hente erfaring frå små kommunar.